

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Prova, misslyckas och få ett stort förtroende

– en studie om EFS:s musikverksamhet som lärandemiljö

Jenny Nilsson & Mattias Vad Jensen

LAU370

Handledare: Christina Ekström

Examinator: Mona Hallin

Rapportnummer: HT08 1190 6

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Prova, misslyckas och få ett stort förtroende – en studie om EFS:s musikverksamhet som lärandemiljö

Författare: Jenny Nilsson & Mattias Vad Jensen

Termin och år: HT 2008

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Christina Ekström

Examinator: Mona Hallin

Rapportnummer: HT08 1190 6

Nyckelord: EFS, musikverksamhet, kristen, sociokulturellt perspektiv, tyst kunskap

Sammanfattning:

Syftet med denna studie är att bredda förståelsen för de läromiljöer och läroprocesser som råder i EFS musikverksamhet. För att besvara syftet med denna studie ligger följande frågor till grund: Vad anser musikledarna att engagemanget i kyrkan har haft för betydelse för den egna musikaliska läroprocessen, vad anser musikledarna om innehåll och arbetssätt i formell musikutbildning jämfört med kyrkans informella läromiljö samt vad ser musikledarna som musikens viktigaste uppgifter i kyrkliga sammanhang.

De material vi har använt för det teoretiska perspektivet har behandlat Jean Piagets tal kring konstruktivismen, Lev Vygotskijs sociokulturella perspektiv samt Michael Polanyis tankar kring den tyst kunskap.

Studien bygger på kvalitativa intervjuer med åtta personer som är verksamma inom EFS:s musikverksamhet i Västra Götalands län. Resultat visar att det råder en stor enighet om hur EFS genomför sin musikverksamhet. Vi har fått fram enhetliga svar om den inbjudande och uppmuntrande miljö som råder samt att lärandet av musik sker i ett öppet och socialt sammanhang där varje person känner sig sedd och uppmärksammas. Detta har genererat en grundläggande musikalitet och ett starkt självförtroende hos flera av våra svars personer.

Som pedagoger i såväl den obligatoriska som frivilliga skolan talas det om att skapa lust till lärande. Här kan vi göra en direkt koppling till EFS:s öppna klimat och uppmuntrande pedagogik. Kyrkans engagemang, uppmuntran och intresse för varje enskild individ skulle vi som pedagoger kunna applicera direkt på skolans verksamhet för att elever ska lära sig våga satsa och tro på sig själva. Skolans elever behöver, precis som i EFS:s musikverksamhet, känna en tillhörighet någonstans. En tillhörighet i ett sammanhang som ger eleven självsäkerhet och en tro på sig själva.

INNEHÅLL

FÖRORD	3
1. INLEDNING	4
1.1 Bakgrund och problemområde	4
1.2 Syfte och frågeställningar	5
1.3 Begreppsförklaring	5
2. METOD, AVGRÄNSNINGAR OCH MATERIAL	7
2.1 Metod	7
2.2 Avgränsningar och urval	8
2.3 Material	9
3. TEORETISKT PERSPEKTIV PÅ LÄRANDE	10
3.1 Konstruktivism och sociokulturellt perspektiv	10
3.2 Tyst kunskap enligt Cecilia Lagerström & Bertil Rolf	11
3.3 Tyst kunskap enligt Bengt Molander	12
4. EFS MUSIKLIV OCH MUSIK I DEN KRISTNA KYRKANS TRADITION	14
5. RESULTAT	17
5.1 Musikledarnas musikaliska bakgrund	17
5.2 Musikledarnas egna musikalisk utveckling	19
5.3 Musikledarnas tankar kring läroprocesser	24
5.4 Musikens funktion i kyrkans verksamhet	26
6. ANALYS	29
6.1 Vad anser musikledarna att engagemanget i kyrkan har haft för betydelse för den egna musikalisk läroprocessen?	29
6.2 Vad anser musikledarna om innehåll och arbetssätt i formell musikutbildning jämfört med kyrkans informella läromiljö?	30
6.3 Vad ser musikledarna som musikens viktigaste uppgifter i kyrkliga sammanhang?	32
7. METODREFLEKTION	34
8. SLUTDISKUSSION	35
8.1 Framtida forskningsuppslag	36
8.2 Sammanfattande slutdiskussion	36
8.3 Pedagogisk reflektion	37
9. KÄLLFÖRTECKNING	39
BILAGA 1	

FÖRORD

Vi har under hela vår utbildning vid Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet gått i samma utbildningskurs och de senaste åren även haft ett kyrkligt engagemang i samma EFS-förening i Göteborg. Då vi båda två har funderat över kyrkans betydelse för oss musiker och musikpedagoger såg vi vår chans att ägna lite mer tid åt denna fråga.

Uppsatsen är till stor del skriven var för sig där våra regelbundna träffar har haft fokus på att fläta ihop våra texter till en gemensam helhet. Under hela processens gång har vi haft stor hjälp av vår handledare Christina Ekström som visat stort intresse för vårt arbete och våra tankar. Christina har gett oss värdefull hjälp att komma framåt de gånger vi själva upplevt att vi har fastnat. Vi riktar ett stort tack till dig. Vi vill även tacka vänner och bekanta som intresserat sig för vårt val av ämne. Ett stort tack vill vi också rikta till alla er som medverkat i våra intervjuer. Ni har bidragit med tankar, funderingar och reflektioner över ert och kyrkans arbete. Vi har uppskattat er insats och hoppas att studiens resultat känns spännande och intressant att läsa.

Vi önskar er en trevlig läsning!

Jenny & Mattias

Göteborg den 5 januari 2009

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund och problemområde

Vi har nu läst över fyra år till musiklektörer på musikhögskolan i Göteborg. Fyra år som präglats av både eget utvecklande och undervisning om hur vi ska lära andra. Samtidigt har vi båda även funnits i en annan kontext, den kyrkliga verksamheten inom Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS). Det har under utbildningen getts många tillfällen och anledningar att funderat på vad som egentligen får elever att vilja musicera. Vad är det som förmedlas i kyrkan respektive den institutionella musikutbildningen? Går det att hitta skillnader och likheter och går det att få fram olika pedagogiska linjer som kan vara oss blivande musikpedagoger till gagn i vårt stundande arbetsliv? Det kan då vara naturligt att se tillbaka på oss själva, på vår egen musikbana. Vi har funderat på vad som en gång fick oss att börja hålla på med musik och hur det kommer sig att vi är de musiker vi är idag. Vi inser att mycket av det vi är nu, både musikaliskt och personligt, en gång har formats genom att vi deltagit i kyrkans musikverksamhet sedan vi var mycket unga. Detta är vi inte heller ensamma om i de akademiska musikutbildningarna. Vår erfarenhet är att det är många på musikhögskolan som har någon bakgrund i någon kyrka på ett eller annat sätt. Vi har därför börjat intressera oss för om det finns något speciellt i kyrklig musikverksamhet som gör att många vill fortsätta att studera musik, som ser musik som något att satsa sitt yrkesliv på. Som musiklektörer är det förstås även intressant att se vad man egentligen lär sig genom att delta i EFS musikverksamhet. Trots att det oftast inte finns någon organiserad utbildning där. Frågor väcks om vad som förmedlas och vad man som frivillig, anställd/utbildad eller ”lekmannapedagog” tänker angående deltagarnas läroprocess.

Mycket av verksamheterna i kyrkor, både svenska kyrkan och frikyrkorna, handlar om musik. Det är också en självklar del av gudstjänstfirandet. Som deltagare och ledare för musikverksamheten i kyrkan har vi även sett att det ofta finns någon typ av grundmusikalitet bland dem som deltar i kyrkans verksamhet. De som inte håller på med musik och inte har någon musikutbildning har ändå någon form av grundmusikalitet. Varje söndag sjunger gudstjänstbesökarna psalmer och sånger tillsammans från psalmboken, man läser alltså noter rakt av. Kantorn spelar och alla vet exakt när de ska börja sjunga, efter förspel eller mellanspel, som gudstjänstbesökare lyssnar man både på de andra som sjunger och på kantorn detta samtidigt som man orienterar sig i psalmboken. Ytterst få sitter tysta i bänkraden. Med detta utvecklas hela tiden gehöret.

Vår uppfattning är att kyrkorna i Sverige, sammantaget, är landets största konsertarrangör och därmed är den enligt vår mening vår största musikscen. Kyrkan är en arena där gamla och unga, amatörer och professionella musiker möts. Redan som barn blir många uppmuntrade att framföra det de lärt sig i barnkör och instrumentspel i form av till exempel gudstjänster och konserter. Inte sällan sker detta tillsammans med äldre och mer erfarna musiker. De många tillfällena som ges till uppspelningar och framförande ger i sin tur deltagarna en scenvana. Kan möjligen detta ha betydelse för deltagarnas förståelse för musik? Kan det vara så att detta sammanhang kan öka individernas känsla för musik som ett

personligt uttrycksmedel, ge ett stärkt musikaliskt självförtroende och stärka tron på sin egen person?

I ett samtal med den musiksamordnare, som är anställd på EFS rikskansli, framkom att det inte finns några målbeskrivningar eller styrdokument för EFS musikverksamhet i stort, i hela Sverige. För ett antal år sedan fanns det däremot anställda musikkonsulenter i landet. Dessa hade gemensamma målbeskrivningar för sitt arbete. Tjänsterna lades ner på grund av försämrad ekonomi. Dessa målbeskrivningar är dock inget som används i dagsläget.

1.2 Syfte och frågeställningar

Utifrån denna bakgrund har vi intresserat oss för läromiljöer och läroprocesser utanför skolan, i vårt fall musikverksamheten i EFS. Syftet med detta arbete är att bredda vår förståelse för dessa läroprocesser. Detta vill vi göra mot bakgrund av egna erfarenheter från vår uppväxt i EFS samt genom erfarenheter och upplevelser vi fått i våra studier till musikpedagoger. Tänkbart är att det vi kommer fram till kan komplettera vår syn på hur man lär sig musik och bredda vårt pedagogiska tankesätt.

För att kunna uppfylla syftet med denna studie ligger följande frågor till grund för undersökningen:

- Vad anser musikledarna att engagemanget i kyrkan har haft för betydelse för den egna musikaliska läroprocessen?
- Vad anser musikledarna om innehåll och arbetssätt i formell musikutbildning jämfört med kyrkans informella läromiljö?
- Vad ser musikledarna som musikens viktigaste uppgifter i kyrkliga sammanhang?

1.3 Begreppsförklaring

EFS är en förkortning och står för *Evangeliska Fosterlandsstiftelsen*. Det är en självständig organisation inom Svenska kyrkan med betoning på missionsarbete, lekmannaengagemang och vardagskristendom. I mitten av 1800-talet träffades tre uppsalastudenter som tyckte att Svenska kyrkan inte arbetade tillräckligt för att lyckas nå ut till så många som möjligt med det kristna budskapet. Man startade ett arbete parallellt med Svenska kyrkan för att kunna påverka dennes organisation inifrån. Utifrån detta startades *Evangeliska Fosterlandsstiftelsen* som i dag endast omnämns som *EFS*. *EFS* som organisation är indelad i tre nivåer. *EFS* riks är den övergripande organisationen för hela Sverige. *EFS* riks är sedan indelat i sju distrikt, varav *EFS* i Västsverige är en av dem. Under varje distrikt finns de lokala *EFS*-föreningarna.¹

I denna studie talar vi om *EFS* både som *EFS*, *EFS-föreningen* och *kyrkan*. I de fall vi syftar till kyrkan i stort, det vill säga utanför *EFS*, omnämner vi det som *kyrkan i övrigt*. Med *musikverksamhet* avser vi i denna studie all den verksamhet som *EFS* inrymmer med någon form av musikslag. Detta är således psalmsång både i och utanför gudstjänsterna, orkesterspel, solosång, instrumentundervisning, körsång, lovsångsgrupper och söndagsskola

¹ *EFS*, http://www.efsid.nu/portal/page?_pageid=53,38288&_dad=portal&_schema=PORTAL, 2008-12-22.

med musikinslag. Mycket av EFS verksamhet ligger inom musikområdet varför denna kan inrymma väldigt olika verksamheter. I de fall vi syftar till annat än EFS musikverksamhet omnämns detta som *övrig musikverksamhet*.

2. METOD, AVGRÄNSNINGAR & MATERIAL

2.1 Metod

Som metod valde vi att göra samtalsintervjuer då resultatet vi söker handlar om personliga upplevelser om ett sammanhang. Genom samtalsintervjuer ges enligt *Metodpraktikan* mer utrymme för ett nära samtal och interaktion mellan intervjupersonen och forskaren än i en frågeundersökning där man som forskare i stället är ute efter generella mönster, statistik och mätbara fakta.² Vid en frågeundersökning får varje svarsperson svara utifrån ett antal i förväg bestämda och fasta svarsalternativ.

Vi använde oss av samtalsintervju av mestadels respondentkaraktär. Med respondentundersökningar menas att forskaren i undersökningen söker efter svarspersonernas egna tankar utifrån en företeelse eller ett sammanhang. Vi frågar i intervjuerna om deras egna upplevelser av den tid de själva deltagit samt deras egna tankar omkring verksamheten de leder i dag. Det finns även spår av informantkaraktär i undersökningen. Med informantundersökning menas att man som forskare använder svarspersonerna som ”sanningssägare” för hur verkligheten ser ut i ett visst sammanhang. Vi har använt oss av detta sätt för att vi, utifrån intervjupersonerna, ville se hur musikverksamheten i de olika föreningarna ser ut.³

De frågeställningar som denna studie bygger på har besvarats genom de intervjufrågor vi ställt till musikedare i olika EFS-föreningar i Västra Götalands län. Dessa intervjufrågor syftar till att få svar på vad i EFS musikverksamhet som eventuellt varit betydande för den enskilda personen, tankar om den egna musikverksamheten samt om det finns några mål med densamma.

Intervjufrågorna arbetades fram utifrån våra frågeställningar i ett försök att täcka in de olika teman vi valt att arbeta med. Under intervjuerna utgick vi från nio frågor.⁴ Svaren på frågorna har vi sedan delat in i fyra olika teman och vi kommer under resultatredovisningen att bearbeta frågorna utifrån dessa teman. Den första delen behandlar intervjupersonernas bakgrund, i vilket sammanhang de vuxit upp, deras personliga musikaliska historia samt vilken uppgift de har i EFS-föreningens musikverksamhet idag. Den andra delen behandlar frågan om EFS musikverksamhets roll i deras musicerande, EFS musikverksamhet i förhållande till att de började musicera, musikalisk utveckling mot bakgrund av deras engagemang i kyrkan samt personlig utveckling mot bakgrund av densamma. I tredje delen frågar vi om deras tankar kring det fakta som förmedlas genom musikverksamheten i EFS i jämförelse mellan institutionell musikutbildning, exempelvis kommunal musikskola, folkhögskola eller musikhögskola. Vad det är som förmedlas samt på vilket sätt det förmedlas. Den fjärde och sista avdelningen behandlar intervjupersonernas uppfattningar kring musikverksamhetens roll i EFS.

Vårt mål var att intervju tio personer varför vi arbetade fram en lista med totalt femton musikedare. Då det visade sig svårt att få tag på vissa personer och svårt att hitta

² Esaiasson m.fl 2007 sid. 283-284.

³ Esaiasson m.fl, 2007 sid. 257-259.

⁴ Se bilaga 1.

intervjutillfällen med andra personer lyckades vi endast genomföra åtta intervjuer totalt. Intervjuerna med Anna, Björn, Cecilia, Edvard och Gunilla gjordes via telefon, Daniellas och Fridas gjordes personligen och Helenas gjordes via mailkorrespondens. Samtliga intervjuer redovisas anonymt där samtliga namn som förekommer i studiens resultat är fingerade.

Vi tog kontakt med de musikedare vi hade blivit rekommenderade, från föreningarnas kontaktpersoner, och inledde med att förklara vilken utbildning vi gick samt studiens syfte och frågeställningar. Mot bakgrund av dessa frågor förklarade vi vidare att intervjun var helt frivillig och att svaren skulle komma att anonymiseras. Samtliga intervjupersoner har också erbjudits möjlighet att läsa såväl transkriptionen av intervjun samt studiens resultat. Då vi inte har använt oss av minderåriga intervjupersoner valde vi att inte arbeta med skriftliga godkännanden för intervjuerna.

Det var svårt att planera in personliga möten för intervjuerna under den begränsade tiden varför flertalet intervjuer därför gjordes via telefon. Samtliga intervjuer, förutom mailkorrespondensen, har spelats in med hjälp av inbyggd inspelningsteknik i våra respektive mobiltelefoner. Detta för att minimera risken att viktigt innehåll och nyanser i svaren inte skulle falla bort. Samtliga intervjuer har efter genomförandet transkriberats för att ge möjlighet att läsa och sätta sig in i varandras intervjuer. Dessa transkriptioner blir därför också värdefulla för det kommande analysarbetet.

2.2 Avgränsningar och urval

Vi har valt att intervjua personer som är verksamma inom EFS musikverksamhet i Västra Götalands län. Valet av det geografiska området gjorde vi med hänsyn till att det skulle gå att, på ett smidigt sätt, besöka våra intervjupersoner personligen. Vi fick genom egna kontakter tips på föreningar med musikverksamhet utöver enbart psalmsång. Genom församlingars kontaktpersoner kunde vi få kontakt med de personer som var ledare i någon av församlingens musikgrupper.

Då vi båda två är uppvuxna och numera aktiva i EFS och dess verksamhet förde vi en diskussion om huruvida undersökningen skulle utföras i detta trossamfund. Vi valde ändå att utföra undersökningen inom EFS med anledning av de kontakter vi redan har vilka skulle kunna underlätta arbetsgången. Att undersöka en verksamhet man själv är del av kan innebära svårigheter vad gäller objektiviteten. Då vi är del av ett sammanhang bildar vi oss en förförståelse för hur verksamheten, enligt oss, skall se ut. Denna förförståelse kan göra oss hemmablinda. Samtidigt vill vi poängtera att då vi är väl förtrogna med sammanhanget kan detta möjligen göra att vi kan sätta oss in i intervjupersonernas sammanhang och erfarenheter. Med anledning av att intervjupersonerna är få till antalet och att vi själva är en del av EFS musikverksamhet vill vi poängtera att studien inte på något vis är generaliserbar. Vår avsikt är enbart att visa på tendenser.

2.3 Material

För att ytterligare belys syftet har vi valt att ta med *Musiken i svenska kyrkans församlingar*.⁵ Den är sammansatt av många textförfattares bidrag och den är tänkt som en inspiration och hjälp, en slags uppslagsbok, till dem som arbetar med musik, främst inom svenska kyrkan, men många tankar går att dra paralleller till varje kristen församling. Utöver detta har tagit med en artikel från Kyrkans tidning med rubriken: *Musiken öppnar våra sinnen*.⁶ Där intervjuas ett par personer, som arbetar som kyrkomusiker i Svenska kyrkan, angående deras tankar kring musikens roll i kyrkan.

⁵ Tobin, 2001.

⁶ Kyrkans Tidning, *Musiken öppnar våra sinnen*, 2008, nr 49.

3. TEORETISKT PERSPEKTIV PÅ LÄRANDE

Forskare har länge undrat hur människan lär sig. Redan 403 eller 402 f.Kr formulerade Platon frågan: ”Hur erhåller vi kunskap om världen?”.⁷ Allt sedan dess har synen på kunskap, hur man bäst lär sig, och vad som gör att vi lär oss varit en brännande fråga för filosofer, psykologer, biologer och inte minst bland pedagoger och didaktiker. Synen på vad som är det bästa och det ”rätta” sättet att se på lärande har hela tiden förändrats.

Nedan följer en genomgång av konstruktivismen och det sociokulturella perspektivet, två teorier som är vanliga i nutida svensk pedagogisk och didaktisk forskning. De båda teorierna handlar om lärande i en social gemenskap, om läroprocesser som är beroende av den sociala och kulturella omgivningen. Vi presenterar även begreppet tyst kunskap. Den kunskap som inte alltid är uttalad, som man erhållit utan att ha gått in för att lära sig.⁸

3.1 Konstruktivism och sociokulturellt perspektiv

Biologen, psykologen och filosofen Jean Piaget (1896-1980) är den som främst förknippas med det konstruktivistiska synsättet på lärande. Han menade att människan får förståelse för det sammanhang man befinner sig igenom sina erfarenheter. Man skapar sig en egen bild av omvärlden och därmed uppfattar alla sammanhangen olika. Barn uppfattar situationer på ett annat sätt än en gammal person som har fått andra erfarenheter genom livet.⁹ Genom att ny information inordnas i den gamla kunskapen och genom att förståelsen för omvärlden därmed förändras sker utveckling.¹⁰

Den sociokulturella inriktningen kan ses som en vidareutveckling av konstruktivismen. En av frontfigurerna var Lev Vygotskij (1896-1934). Han fokuserar på den sociala miljön, att utveckling hänger ihop med uppväxtmiljön och det sammanhang man befinner sig i.¹¹ Olga Dhyste skriver i *Dialog, samspel och lärande* att centrala delar i ett sociokulturellt sätt att se på lärande är att det har med relationer att göra, att man lär genom att delta, genom ett samspel med andra, genom aktivitet. Det är en balans mellan samspelet med andra och det individuella. Det man lär sig är inte något som enbart sker i den enskildes huvud utan är beroende av omgivningen och miljön kring lärandet. Allt man lär sig är beroende av den kontext och den kulturella gemenskap man befinner sig i. Man är alltid del av ett kulturellt sammanhang som påverkar det vi lär oss och således är en del av det lärande som sker. Själva deltagandet är en del av det vi lär oss. Genom att delta i olika sammanhang breddas vårt lärande, därför lär man sig hela tiden, var man än är och vad man än gör.¹²

John Dewey (1859-1952) var filosof och pedagog. Han föddes i Burlington, Vermont, studerade senare vid John Hopkins-universitetet och fick sin första lärartjänst vid universitetet i Michigan 1884. Tio år senare började han som pedagog vid universitetet i Chicago. Där började han på allvar utveckla sina tankar kring pedagogik och lärande. Han betonade att

⁷ Marton, Booth, 2000, sid. 16

⁸ Molander, 1996, sid. 35.

⁹ Claesson, 2002, sid. 25.

¹⁰ Marton, Booth, 2000, sid. 22.

¹¹ Claesson, 2002, sid. 29

¹² Dhyste, 2003, sid. 31-32, 34, 44, 46.

kunskap skapas genom aktivitet, genom deltagande och handling. Från honom har uttrycket ”learning by doing” kommit. Dess ursprungliga formulering lyder egentligen ”Learning to Do by Knowing and to Know by Doing”. För honom är handling och lärande nära sammankopplat.¹³

I *Spår av teorier i praktiken* resonerar Silva Claesson utifrån etnologerna Lave & Wengers bok *Situated learning. Legitimate peripheral participation* om att, i människans utveckling, röra sig från periferin till centrum. Först, när man är ny, förstår man inte mycket av sammanhanget, men vartefter blir man mer och mer bekant med det som sker. Claesson uttrycker det så här: ”Nykomlingens sökande in mot centrum gör henne så småningom till en fullvärdig praktiker”. Hur detta går till beskrivs genom termen ”zone of proximal development”. Med det menas den zon där utveckling för tillfället är möjligt.¹⁴ Detta kan jämföras med Robert Schenks uttryck ”Jag-kan-känsla” i Boken *SPELRUM- en metodikbok för sång och instrumentalpedagoger*. Han beskriver jag-kan-känslan som en känsla av att man kan det man gör, att man klarar uppgiften. Detta är nödvändigt för att eleverna ska vilja fortsätta spela. Han skriver vidare att om eleverna enbart får spela precis utanför sin förmåga förlorar man jag-kan-känslan som kan vara avgörande för om eleven över huvud taget vill musicera.¹⁵

Inom det sociokulturella perspektivet läggs det vidare stor vikt vid kommunikationens, språkets och dialogens betydelse för lärande. Genom kommunikation förmedlar vi människor kunskap till varandra. Här gäller dock inte enbart den språkliga kommunikationen, den verbala med sagda ord utan kommunikation sker även när människan lyssnar, härmar och samverkar med andra.¹⁶

3.2 Tyst kunskap enligt Cecilia Lagerström och Bertil Rolf

Michael Polanyi (1891-1976) är mannen bakom begreppet tyst kunskap. Han föddes i Ungern och hade en examen som läkare samt forskade inom kemi. I England fortsatte han att forska inom filosofi och övergick här till en professur i samhällsvetenskap.¹⁷

Polanyi ansåg att begreppen fakta och vetenskap respektive värdering och mänsklighet stod i var sin ringhalva och att man inte kunde skilja på dessa. Dessa båda halvor är båda nödvändiga för att människan ska kunna ordna den tysta kunskapen och koppla ihop den med intryck för att på så vis bilda konkret kunskap. Fakta och vetenskap står då för det gällande medan värdering och mänsklighet står för hur vi fostras att se saker och ting. Polanyi menade att all kunskap är personligt förankrad. Kunskapen är integrerad med den egna individen och han menar att det därför är den personliga faktorn som skapar all sakkunskap. Klyftan mellan subjektivitet och objektivitet sammanlänkas på detta sätt med varandra.¹⁸

Polanyi menade att all undersökning av vår omvärld bygger på tyst kunskap. Olika redskap så som vår egen kropp, teorier och metoder är saker som ligger till grund för hur vi

¹³ Dhyste, 2003, sid. 32, 120.

¹⁴ Claesson 2002, sid. 29-30.

¹⁵ Schenk 2000, sid. 54-55.

¹⁶ Dhyste, 2003 sid. 48.

¹⁷ Jigsved 1996, sid. 11.

¹⁸ Lagerström 2003, sid. 43.

uppfattar den verklighet vi lever i.¹⁹ Människan har en enorm hjärnkapacitet och lagrar en mängd data som vi är helt omedvetna om. Data som gör att vi inte kan klargöra allt vi kan och är samt att vi vet långt mer än vad vi kan uttrycka. Polanyi tillämpar åtskilliga förklaringsmodeller över begreppet tyst kunskap, bland annat utövandet av en praktisk färdighet. Ett skickligt genomförande uppnås genom att personen i fråga omedvetet observerar en mängd regler. Regler som till exempel talar om hur man praktiskt och fysiskt betar sig för att andas vid rätt tillfälle under en simtur och hur man betar sig för att hålla balansen på en cykel. Ingen vet hur man anammar dessa kunskaper och ändå klarar människan av att både simma och cykla. Polanyi menade då att dessa regler i högsta grad är användbara men enbart om de kan bli integrerade i det praktiska kunnandet. Det praktiska kunnandet går därför hand i hand med de regler som styr det omedvetna och dessa båda kan därför inte stå för sig självt.²⁰ I boken *Former för liv och teater* skriver Cecilia Lagerström följande:

Den tysta kunskapen är hos Michael Polanyi både intellektuell och praktisk och omfattar därför både "vetande" och "kunnande". Polanyi refererar bland annat till tyskans "wissen" och "können" eller Gilbert Ryles "knowing what" och "knowing how". Han understrycker att båda aspekterna har en liknande struktur och att den ena aldrig uppträder utan den andra.²¹

3.3 Tyst kunskap enligt Bengt Molander

Bengt Molander är docent i teoretisk filosofi vid Göteborgs Universitet och har skrivit boken *Kunskap i handling*.²² Han har under många år arbetat med begreppet tyst kunskap.

Bengt Molander menar i sin bok *Kunskap i handling* att kunnande är en form av uppmärksamhet och att man inte kan utbilda fram mästerverk. I detta drar han liknelsen att konstnären Picasso alltid var uppmärksam och att hans kunskap till mästerliga resultat inte går att lära i sig. Däremot kan man lära sig uppmärksamhet som rutin.²³

Molander talar om tyst kunskap som "det tysta" som är det ordlösa överförandet av kunskap. Vi visar på vår kunskap genom att utföra någonting. Man har svårt att sätta ord på kunskapen och att beskriva den i skriven text är ännu svårare. Bästa sättet att vidarebefordra denna kunskap blir då att visa/demonstrera. Ett sätt att visualisera och "plocka fram" sin "tysta kunskap" om någonting.²⁴ Han urskiljer tre huvudbetydelser som har dominerat kunskapsdiskussionen.

Molanders första teori handlar om att "en beskrivning av något inte är identisk med det beskrivna".²⁵ Man kan inte enbart med en beskrivning förklara hur en person ska genomföra en handling. Beskrivningen och handlingen, som beståndsdelar, ligger på två olika plan hos människan och för att få ett bra resultat behöver man en förklaring på båda planen. En beskrivning i skriven text eller tal behöver då kompletteras med gester, gestaltningar eller

¹⁹ Rolf 1995, sid. 63.

²⁰ Lagerström 2003, sid. 44.

²¹ Lagerström 2003, sid. 43.

²² Molander 1996, sid. 210.

²³ Molander 1996, sid. 15.

²⁴ Molander 1996, sid. 35.

²⁵ Molander 1996, sid. 210.

avbildningar. För att inhämta kunskapen måste personen i fråga observera, härma och genomföra.

Molandere andra teori behandlar de underförstådda förutsättningar som vi besitter. Här talar han om inläring av vissa handlingsvanor och trosföreställningar i en viss verksamhet eller kultur. Det kan till exempel handla om en intränad kunskap som finns där men som kanske inte är helt medveten.

Molandere tredje och sista teori bygger på ”den kunskap som inte fått röst”.²⁶ Denna kunskap inkluderar ett helt tystat perspektiv och erfarenheter som förblir helt osynliga. Detta är en kunskapsform som inte låter sig artikuleras och som därmed kan uppfattas provocerande för till exempel den praktiska person som använder ett annat uttrycksmedel än det skriftliga eller talade språket. Något som vi kan se mycket av i dagens samhälle där kunskap är likställt användningen av språket i såväl tal som skrift.²⁷

²⁶ Molander 1996, sid. 214.

²⁷ Molander 1996, sid. 213.

4. EFS:S MUSIKLIV OCH MUSIK I DEN KRISTNA KYRKANS TRADITION

Det teoretiska perspektivet på lärande samt resultatet av intervjuerna ämnar ligga till grund för studiens analys. Dock finns det historiska fakta om musik i kristen verksamhet som kan tydliggöra svaren till några frågor. Därför presenterar vi här en rapsodisk sammanfattning av ett historiskt perspektiv på musik i den kristna kyrkans tradition.

Om man ser historiskt på musik i kyrkan så har man alltid ställt sig frågan vad musiken har för uppgift i verksamheten. Fokus har varierat genom åren mellan att ge musiken uppgiften att förmedla en konstnärlig skönhet, vara en avbild av det gudomliga, till att förmedla lättillgängliga sånger eller befrämja en personlig relation till Gud. Att musiken alltid haft en viktig roll för den kristna identiteten står tydligt. Det finns många beskrivningar om hur musiken haft en betydande uppgift i gudstjänstfirandet redan under gammaltestamentlig tid. Templet hade många anställda sångare och musiker²⁸. Och musiken sågs som en gåva av Gud att förvalta. På den tiden hade musiken uppgiften att avspegla det gudomliga, Guds konstnärliga skönhet, till människan²⁹. Även den gemensamma sången har alltid haft en stor del i den kristna verksamheten. I Bibeln finns en bok, Psaltaren, med texter som det judiska folket sjöng.

Liksom i samhället i övrigt har musiken i kyrkan förändrats och formats utifrån de kulturella förutsättningar som finns, exempelvis historiska situationer, vetenskap, idévärld och sociala förutsättningar.

I *Musiken i Svenska kyrkans församlingar* nämns tre händelser som är avgörande för utveckling och förändring av den gemensamma sången i församlingen, dels Nya testamentet, dels den lutherska reformationen samt 1800-talets väckelserörelse. I Nya testamentet beskrivs inte musiken i gudstjänstverksamheten lika mycket som i gamla testamentet. Däremot står det att man samlades i hemmen för gudstjänst, måltid i jublande uppriktig glädje. I och med reformationen i början av 1500-talet började kyrkan använda den gemensamma gudstjänstsången för att förmedla bibelordet till folket. Gudstjänstens innehåll gick från att vara på latin till att vara på folkets egna språk. På 1800-talet spred sig en väckelse från Nordamerika och England in över Europa. I väckelsen var den gemensamma sången ett uttrycksmedel för hjärtats känslor. Det ansågs viktigt att musiken var lätt att sjunga, något som kunde sätta sig hos folket och inte vara lika "tröga" som de gamla koralerna.³⁰

Den svenska väckelsen har också en grund i pietismen som kom från tyskland på 1600-talet. Musiken skulle vara "själens musik". Den fick inte innehålla sådant som störde riktningen mot det enda väsentliga – själens förening med Gud. Sångerna sjöngs under denna tid mest i hemmen och det trycktes sångböcker som bar den pietistiska fromheten. Pietismen blandat med 1800-talets väckelse har präglat många gammal- och lågkyrkliga rörelser på västkusten, i Småland och i Norrland.³¹

²⁸ Tobin, 2001, sid. 28.

²⁹ Tobin, 2001, sid. 30.

³⁰ Tobin, 2001, sid. 31-34.

³¹ Tobin, 2001, sid. 38-39.

Kyrkan har fram till 1950-talet verkat som musikaliska fostrare för barn och ungdom. Det var där de fick sin musikaliska skolning. Från 1950-talet och framåt bildades och växte den kommunala musikskolan och tog över en stor del av den rollen, främst skolningen inom instrumentalmusiken. Dock har körverksamhet fortsatt att vara en stor verksamhet för kyrkorna. I *Musiken i Svenska kyrkans församlingar* menas förmodligen Svenska kyrkan, men vi kan även dra paralleller till EFS musikverksamhet samt musikverksamhet i frikyrkorna. I vissa församlingar bedrivs dock fortfarande musikskolor.³²

I musikverksamheten har det länge funnits en pedagogisk tanke. Främst som en hjälp att ta till sig och komma ihåg texter. De skriver i *Musiken i Svenska kyrkans församlingar* att ”redan i psalmernas tillkomst ligger en pedagogisk ambition”. Enligt gammal evangelisk-luthersk tradition talar man om att ”evangeliet sjungs in” i människornas hjärtan³³. EFS musikliv kan, då det vilar på samma evangelisk-lutherska grund, ansluta till denna historiska framställning.³⁴

I Kyrkans tidning, det magasin som Svenska kyrkan ger ut en gång i veckan, publicerades artikeln med rubriken ”*Musiken öppnar våra sinnen*”. Artikelns författare, Maria Winterstrid, skriver att musiken fått en central plats i kyrkan och blivit ett viktigt religiöst språk. ”Med hjälp av körsång, psalmer och konserter levandegörs kyrkans värderingar och skapar samtidigt upplevelser och gemenskap”. Sett ur ett vetenskapligt perspektiv är musik inte någonting annat än en mängd vågrörelser i olika frekvenser. Frågan är då varför det är så svårt att tänka sig en kyrka utan musik och varför musiken är så viktig för oss människor? I artikeln har Winterstrid låtit två kyrkomusiker, Elisabeth Edström och Johannes Johansson, med lång erfarenhet i yrket fundera över musikens betydelse för kyrkans verksamhet i nutida kontext³⁵.

Elisabeth Edström har arbetat i över 30 år som organist i en församling i Stockholms stift. Enligt Winterstrid tror Elisabeth Edström att musiken är det språk som många människor bäst uppfattar och kan tala till Gud på. Musiken blir enligt Edström ett mer direkt språk utan att vara intellektuellt. Det undermedvetna får komma till uttryck. I det undermedvetna är spärarna färre vilket är för att man förstår på ett mer intuitivt sätt. Winterstrid refererar från intervjun med Elisabeth Edström i hennes tankar om att man kanske inte alltid vill formulera sig i ord utan istället tar musiken till hjälp som lättare uttrycker känslor. I människors kontakt med Gud tror Elisabeth att musiken kan skapa en naturlig bro och därmed öppnar människors sinnen på ett tydligare sätt än någon annan konstform.³⁶

Rektorn på Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, Johannes Johansson, är kompositör och har även ett förflutet som kyrkomusiker. Han berättar om att han redan som barn fick uppleva näst intill religiösa musikupplevelser och att det var dessa som gjorde honom fast besluten att välja ett yrkesliv inom musiken. Han ser musiken som en fundamental mänsklig egenskap och ett redskap som hjälper oss att förstå världen och oss själva med. Johannes säger att ”språk och musik är det som gör oss till människor”. Musiken i sig kan inte

³² Tobin, 2001, sid. 112.

³³ Tobin, 2001, sid. 113.

³⁴ http://www.efs.nu/portal/page?_pageid=53,38288&_dad=portal&_schema=PORTAL, 2009-01-05

³⁵ Kyrkans Tidning, *Musiken öppnar våra sinnen*, 2008, nr 49.

³⁶ Kyrkans Tidning, *Musiken öppnar våra sinnen*, 2008, nr 49.

formulera trossatser eller predika men den kan skapa en annan sorts förståelse. Till exempel så kan musiken hjälpa oss uppfatta, känna och förstå saker som vi inte kan uppfatta, känna och förstå på andra sätt. Johannes ser också musiken som en stark social kontext.³⁷

³⁷ Kyrkans Tidning, *Musiken öppnar våra sinnen*, 2008, nr 49.

5. RESULTAT

I detta kapitel kommer vi att redogöra för de svar vi fått i intervjuerna. Varje persons svar redovisas i resultatdelen varför sig. I resultatdelen utgår vi från de fyra teman vi har delat in de nio intervjufrågorna i under rubrikerna:

- Musikledarnas musikaliska bakgrund
- Musikledarnas egna musikalisk utveckling
- Musikledarnas tankar kring läroprocesser
- Musikens funktion i kyrkans verksamhet

Vi vill här förtydliga att svarspersonerna i intervjuerna säger ”kyrkan” där de i många fall menar EFS. Orsaken till detta torde vara att de ser EFS som ”sin” kyrka och därmed ser det som självklart att referera dit och inte till något annat samfund. Undantaget är de två som utbildats eller utbildar sig till kyrkomusiker för tjänst i Svenska kyrkan. De refererar sannolikt till sammanhang både i EFS och svenska kyrkan beroende på vad resonemanget gäller, om det rör deras bakgrund i EFS eller om det rör deras yrkesroll i Svenska kyrkan.

5.1 Musikledarnas musikaliska bakgrund

Intervjufrågorna som kopplas till temat musikalisk bakgrund är:

1. Beskriv din roll i kyrkans musikliv i dag.
2. Hur kommer det sig att du började musicera?
3. Har du någon formell musikutbildning? Vilken?

Nedan presenteras således intervjupersonernas svar på dessa frågor.

5.1.1 Anna

Anna är fortfarande aktiv i samma EFS-förening som den hon växte upp i. Föreningen har ett aktivt musikliv idag men det var ändå betydligt mer förr. Hennes upplevelse, som liten i söndagsskolan, var att de alltid fick vara med och sjunga någon sång i Gudstjänsten innan det var dags för söndagsskola. Redan som mycket ung lärde sig Anna att spela piano av sina föräldrar samt av en kusin. Hon fick även tidigt lära sig spela instrument som passade orkestern i EFS-föreningen. I orkestern spelar hon fortfarande. Utöver detta leder hon en liten sånggrupp som sjunger vid olika tillfällen. Anna var under skoltiden med i kommunala musikskolan, på gymnasiet gick hon musikestetiskt program och efter det har hon läst musik på folkhögskola.

5.1.2 Björn

Björn växte upp i en kyrklig kontext, med föräldrar som var engagerade i kyrkan och äldre syskon som sjöng i församlingens kör. Själv följde han bara deras spår, eller som han själv uttrycker det: ”Det har mer eller mindre kommit med modersmjölken och sedan bara fortsatt.” Det började med barnkör, fortsatte med pianospel och sedan trombon. Efter ett tag började den lokala organisten engagera honom i att spela och sjunga i kyrkan. Björn har en påbörjad lärarutbildning i musik och samhällskunskap. Detta har han tagit en paus ifrån och studerar i stället till kyrkomusiker. Björn arbetar som kantor redan nu. Han har även andra uppdrag

ibland, till exempel som solist, pianist eller som körledare ibland. Då är det vikariat, men även på fritiden, som frivillig, håller han på med musik, då mest i kör och dylikt. Detta blir dock mindre och mindre ju mer han arbetar.

5.1.3 Cecilia

Cecilia har en kyrkomusikerexamen och arbetar som kyrkomusiker. Hon har även läst musik på folkhögskola. Hon leder olika körer från barn till gamla. Som kyrkomusiker spelar hon även på dop, begravningar bröllop samt på äldreboenden. Anledningen till att Cecilia började med musik säger hon är på grund av kyrkans barnkör där hon var med, senare också ungdomskören i föreningen.

5.1.4 Daniella

Daniella har svårt att tala om när hon började hålla på med musik. Hemma har de alltid sjungit, men, som hon säger ”vi har ju alltid varit i kyrkan och alltid sjungit mycket i kyrkan”. Hennes engagemang började med babyrytmik och fortsatte med barnkör och sedan hela vägen upp genom åren. Daniella nämner även dagis där de sjöng mycket. Som barn gick Daniella på kommunala musikskolan, där hon spelade fiol, och senare ett år på folkhögskola för att läsa musik. Nu leder hon en gospelkör i EFS-föreningen hon är med i.

5.1.5 Edvard

Edvard har länge hållit på med musik. När han var barn var han med i juniorföreningen där de sjöng och spelade mycket. På den tiden var det en faster som var organist i föreningen som inspirerade. Sedan kom också EFS-anställda musikkonsulenter ut till föreningen och inspirerade. Bland annat hjälpte de Edvard som tidigare börjat att spela klarinett och hans bror som spelade trumpet att starta en musikkår i föreningen. Den ledde Edvard i 20 år. Efter några år startade han även en ungdomskör som komplement till orkestern. Edvard har aldrig tagit någon musikexamen men har under åren gått olika musikledarkurser som anordnades av EFS samt någon sommarkurs på en folkhögskola i EFS regi. Nu för tiden har orkestern och ungdomskören upphört, men Edvard är aktiv genom att leda en kompgrupp som spelar när föreningen har vad de kallar ”Hela kyrkan sjunger”. Utöver det sjunger han i kör.

5.1.6 Frida

För Frida var det självklart hemifrån att man skulle hålla på med musik. Båda föräldrarna var engagerade som ledare för orkester och barnkör i EFS-föreningen och det var självklart att vara med, först i barnkören och sedan i den stora kören. Det var även självklart att man skulle spela instrument, gärna flera. Frida gick först en kurs för att spela gitarr. På kommunala musikskolan spelade hon till en början tvärflöjt för att kunna spela i EFS-föreningens orkester. Hon började efter något år även spela fiol på musikskolan. Musikskolan sågs som en resurs för den egna musikverksamheten. Efter detta gick Frida på musikgymnasium, senare fortsatte hon att läsa vidare till musiklektare och ytterligare efter det gick hon en musikerutbildning och jobbar nu som altviolinist i en orkester. Utöver detta är hon frivillig

musikledare i EFS-föreningen. Hon leder kyrkokören samt barnsång för barn mellan 3-5 år sedan flera år tillbaka.

5.1.7 Gunilla

Gunilla beskriver sig själv som den som är spindeln i nätet vad gäller musiken i EFS-föreningen hon är med i. Hon leder inte själv någon kör men är den som ser till att det blir övningar, ringer runt till folk för att peppa samt kollar på och tar fram noter. Under övningen ser hon till att den går framåt tillsammans med pianisten. Eftersom hon arbetar med programmet till kyrkan ordnar hon även sångare till Gudstjänster. Gunilla sjunger även själv, ibland själv och ibland tillsammans med en gitarrist. Musiken har hon haft med sig hemifrån. Hon är uppvuxen i vad hon kallar en EFS-familj. De sjöng hela familjen och mamma spelade piano. Ibland åkte de runt i kyrkor och kapell både i Västsverige och i Skåne och sjöng. Senare var hon ute och sjöng tillsammans med hennes systrar. Som barn var hon med i kommunala musikskolans barnkör. Ett kort tag lärde hon sig även att spela gitarr via musikskolan. Det var inte så länge då hon hoppats att få lära sig kompa men det blev bara notläsning. Det har dock gjort att hon haft med sig gitarr som instrument genom åren. På senare år har hon under en period även varit med i en kyrkokör ledd av en kantor i staden. Under denna period känner hon att hon själv utvecklats mer i stämsång och notläsning.

5.1.8 Helena

Helena kommer från ett hem där föräldrarna var mycket musikaliska. Själv har hon alltid lyssnat till musik. Att sjunga officiellt började hon med som 17-åring när hon blev, som hon själv beskriver det, ”personligt berörd av Gud”. Hon fortsätter att berätta att ”från den dagen har musiken blivit mitt mer naturliga uttryck för vad jag känner i form av tacksamhet och tillbedjan (bön) till Gud”. Nu är Helena ansvarig ledare för musiklivet i hennes församling. Hon är den som sammankallar musiker och sångare till Gudstjänsterna. Hon vill även hjälpa andra musiker att hitta sin egen ton och undervisar och uppmuntrar andra i församlingen till att utveckla sin roll som musiker och tillbedjare.

5.2 Musikledarnas egna musikalisk utveckling

På temat egen musikalisk utveckling ställde vi följande frågor:

4. Hur vill du beskriva kyrkans roll i förhållande till att du började utöva musik/spela och sjunga?
5. Hur vill du beskriva din musikaliska utveckling mot bakgrund av ditt engagemang i kyrkan?
6. Hur ser du på relationen mellan din personliga utveckling (utöver musiken) och ditt musikaliska engagemang i kyrkan?

Frågorna syftar till att ge en bild av svarspersonernas egna upplevelse av relationen mellan engagemanget i kyrkan och den egna utvecklingen.

5.2.1 Anna

Anna tror att kyrkan har haft störst roll i att hon började musicera. Föräldrarna har också spelat en stor roll i valet att börja musicera men då dessa också har sitt musikaliska ursprung i kyrkans verksamhet så är Anna övertygad om att kyrkan haft en stor betydelse. Anna tror att kyrkan i hög grad har utvecklat hennes musik därför att den underhållit hennes musikkunskaper. Anna har även varit elev i den kommunala musikskolan under många år men anser att det är kyrkan som har stått för underhållet av kunskaperna i form av söndagsskola, ungdomssamlingar och blåsorkester. ”Här har musikern underhållits hela tiden och det har haft jättestor betydelse och har fortfarande”.

Anna talar om kyrkan som ett fritt spelrum och har givit stor kontinuitet i sitt musicerande. Man har uppmuntrats att vara delaktig och att bjuda in alla som vill vara med. I och med denna ständiga uppmuntran menar Anna att hon har utvecklats. Anna menar också att EFS som organisation är starkt förknippad med sitt musikliv.

Denna ständiga uppmuntran har också genererat en självsäkerhet. Man vågar ta för sig oavsett vilken musikalisk nivå man ligger på. ”Man har skolats in i tankesättet att man är bra som man är”.

5.2.2 Björn

När Björn ser tillbaka på sitt liv ser han vilken stor roll kyrkan har fått i det att han började musicera. Kyrkan gav honom musiken som en naturlig del av vardagen. Han berättar också att han tillbringade flera år i kör- och pianoundervisning och kom fram till att han trivdes med detta och ville fortsätta. Han gör en jämförelse med sitt fotbollsspel som enligt honom inte fanns där lika naturligt som musiken gjorde. Senare i livet behövde han välja mellan idrotten och musiken där det sistnämnda gick vinnande ur detta val. I detta valet tror han också att kyrkan spelade en avgörande roll.

Den musikaliska utvecklingen han fått genom sitt engagemang i kyrkan har i mångt och mycket bestått i baskunskaper i form av ”musikaliska näringsämnen”. Under gymnasiet gick Björn i musikklass och hade då många kompisar som också utövade musik. I detta mötet med klasskompisarna började Björn ifrågasätta mycket av det han höll på med och försökte titta på andra musikstilar. Här utvecklade han intresset av att satsa mer genrebrett ifrån den tidigare, enbart, klassiska inriktningen. I denna genrebredd tror han att skolan har varit en viktigare faktor än vad kyrkan har varit.

På frågan om vilken personlig utveckling han har upplevt mot det musikaliska engagemanget i kyrkan ser han sig vara partisk. Sett inifrån bubblan, som han uttrycker det, tror han ändå att den personliga utvecklingen i den kyrkomusikaliska kontexten har gett honom trygghet i livet. Mycket därför att han anser kyrkan vara sin hemarena och där känner han sig väldigt trygg. Björn tror också att en utvecklande faktor är när man utsätter sig för kontraster. Att man utvecklas mer då kyrkan inte är den enda rådande kontexten. ”Men visst, den har stått för grundtryggheten, så när jag musicerar i kyrklig kontext så är det hemmaplan”.

5.2.3 Cecilia

Cecilia menar att kyrkan har spelat en väldigt stor roll, om inte hela rollen, i det att hon började musicera. Även om Cecilia till en början inte utbildade sig inom musiken så fanns det alltid människor i kyrkan som uppmuntrade henne inom musiken så att starten på hennes musikaliska bana börjar i kyrkan är hon helt övertygad om. Cecilia har hela tiden upplevt att hon fått fler och fler uppgifter i kyrkan även om hon till en början inte var utbildad kantor.

I sitt engagemang i kyrkan upplever Cecilia främst att utvecklingen har bestått i vanan att stå framför människor och att arbeta som ledare. Hon upplever att kyrkan har lagt en grund till detta men att det sen är utbildningen som har gjort att hon gör det hon gör idag. Hennes arbete idag, som kantor, anser hon inte ha kunnat utföra utan den utbildning hon skaffat sig. Hon ser dock att folk utan kyrklig vana inte har samma scen- och repertoarvana som hon själv har fått.

Då Cecilia har levt med kyrkan i många år ser hon en koppling mellan sin personliga utvecklingen och sitt engagemang i kyrkan. Hon talar också om ungdomskören som speciellt betydelsefull. Kören blev mycket av hennes sociala liv. Samtidigt ser Cecilia att hon kanske missat andra saker eftersom hon var ”otroligt aktiv” i kyrkan. Hon slår däremot fast att kyrkan ändå utvecklat hennes ledarroll och sociala kompetens.

5.2.4 Daniella

Daniella har sett kyrkan som ett forum där man givits möjlighet att sjunga i körer och fått lära sig stå framför människor. Under tiden fram till gymnasiet spelade Daniella fiol i den kommunala musikskolan och då musikskolelärarna även var aktiva i den lokala EFS blev hon uppmuntrad att delta med sitt fiolspel även i kyrkan. Som liten kan inte Daniella påminna sig om att kyrkan haft någon avgörande roll för att hon började musicera utan tror snarare att kyrkans roll har legat i att hon fortsatt musicera. Detta för att hon har blivit uppmuntrad att delta i kyrkans musikverksamhet både med sång och med fiolspel.

Vad gäller Daniellas musikaliska utveckling tror hon här att kyrkan haft en större betydelse. Framför allt i den EFS-kyrka som hon idag är aktiv i. Där råder ett väldigt öppet klimat och man får lov att musicera och ta egna initiativ. ”Man får prova, man får misslyckas och man får ett stort förtroende”. I denna kyrka upplever Daniella en stor uppmuntran att använda sina musikaliska gåvor vilket utvecklar en att bli mycket bättre. Det stora antalet duktiga musiker i denna kyrka upplever Daniella också har en stor inverkan på ens utveckling. Hon uppger att man vågar leka med musiken och att kyrkan utvecklat henne i sin ledarroll och i det solistiska framträdandet.

Daniella kan se ett tydligt samband mellan sitt engagemang i kyrkan och den personliga utvecklingen. Kyrkan är en väldigt stor del av hennes liv och är därför en stor del av vem hon är just nu. Alla människor Daniella möter i musiken är väldigt utvecklande och i den musikaliska utvecklingen ligger även en stor personlighetsutveckling.

5.2.5 Edvard

Edvard anser kyrkan varit helt avgörande i att han började musicera. Det var i kyrkans musikverksamhet han började med sin musik. Han kan inte dra sig till minnes att någon gång

har verkat som musiker i någon annan kontext än den kyrkliga. Edwards föräldrar var med i kyrkan liksom han själv och såg där andra människor musicera. Detta ser han som en självklar påverkan och en anledning till att han drogs med i den andan.

Sin musikaliska utveckling mot bakgrund av engagemanget i kyrkan anser han ha en viss betydelse. Även samarbetet med andra kyrkor har påverkat honom i valet att musicera. Under sin värnplikt spelade han i en musikgrupp som gav konserter och i denna gemenskap träffade han många andra musiker, från andra kyrkor, som absolut har påverkat hans utveckling. Tillsammans med dessa musiker har han till viss del fört diskussioner om kyrkans musikverksamhet som i sin tur har lett till reflektion och därmed utveckling. ”Man mognar som människa, man mognar musikaliskt”. Edvard har haft musiken som en sidosyssla och ser därför svårigheten med att se någon tydlig musikalisk utveckling. Han tror att det hade varit lättare att se denna utveckling om man aktivt arbetat med musik.

Edvard tror att den personliga utvecklingen har påverkats av det kyrkliga engagemanget. Han har haft musiken som en sidosyssla men berättar att han i sitt arbete har kommit i kontakt med många musiker. Denna kontakt tror han har utvecklat honom personligen och bidragit till att han breddat sitt musikintresse samt intresse för olika musikaliska genrer. Dessa möten med musiker samt en grundläggande musikalisk uppfostran i kyrkan ser han som komponenter i det att han vågat ge sig in i en musikalisk diskussion.

5.2.6 Frida

Frida uppskattar att kyrkan påverkat valet att börja musicera till nittio procent. Musiken fanns i kyrkan och i kyrkan fanns Frida. Med musikverksamheten innefattas både körer och orkestrar och dessa båda stod för ett sammanhang. Frida talar också om musikskolan som fanns med på ett hörn men att väldigt mycket av musikverksamheten ändå fanns i den lokala EFS-föreningen, där man hade någonstans att använda sin musik. Hon talar om kyrkan som en social plats där man träffades genom musik och där det erbjöds en scen. Att få möjlighet att själv uppträda med sin musik samt lyssna till andra musikers uppträdanden tyckte Frida hade stor betydelse. Detta för att det då kändes meningsfullt att hålla på med musik.

Den musikaliska utvecklingen bestod mycket i att kyrkan gynnade en stor musikalisk bredd. Frida nämner i samma stund att kyrkan inte erbjöd någon utveckling av spetskunskap på samma sätt som bredd. ”Idealet var inte att bli stjärna på ett instrument, utan idealet var nog mer att ha bredd”. Fridas erfarenhet var därför att bruksmusiken stod i centrum som hon däremot upplevde positivt då det uppmuntrades att man skulle ha roligt med musiken. Enligt Frida var det inte kyrkan som stod för inspirationen till det dagliga övandet och tankarna om att bli en duktig virtuos. Kyrkan stod istället för glädjen i att använda musik och där anser Frida att kyrkan var en verklig grogrund. De musikaliska förebilderna har Frida haft i den egna familjen som varit initiativtagare av flera olika musikaliska grupper i kyrkans musikverksamhet. Kyrkan var på det viset en kreativ miljö att utvecklas i.

Fridas engagemang i kyrkan har gett henne rum för kreativitet och tycker absolut att den stått för mycket av den personliga utvecklingen. Att använda sina gåvor och ”att man har kunnat få utlopp för det kreativa man kanske hade inom sig”. Frida känner att hon hela tiden har blivit uppmuntrad och efterfrågad i kyrkan. Det har funnits utrymme för de kvaliteter man

suttit på. ”Vi hade en tjejkvartett som gjorde låtar och sjöng ihop och nog fick vi sjunga på riktiga möten även när vi var ganska unga och kanske inte hade så fullödiga grejer att komma med” beskriver hon.

Som ledare känner Frida också att hon hela tiden har blivit utmanad att ansvara för mindre saker i kören och orkestern. De ordinarie ledarna delade gärna med sig av sina uppgifter även om Frida och hennes kompisar var unga och inte nödvändigtvis fullföljde uppgifterna bättre än de ordinarie ledarna. Detta upplevde däremot Frida som mycket viktigt och oerhört utvecklande.

5.2.7 Gunilla

Gunilla ser sambandet mellan kyrkans roll och att hon började musicera. Föräldrarna var den direkt avgörande faktorn men då dessa befann sig i en kyrklig kontext har kyrkans och föräldrarnas påverkan gått hand i hand. Sedan tog den kommunala musikskolan vid och stod för den mer regelrätta utbildningen med körsång, stämsång och så vidare. Dock har kyrkan alltid funnits där som en väldigt viktig roll och var kanske den som öppnade upp för ett musikaliskt intresse.

Musikteoretiskt och tekniskt ser Gunilla kanske inte kyrkan som den avgörande faktorn. Kören hon var med i på kommunala musikskolan såg hon som utvecklande. Även den tiden hon var med i en kör i Svenska kyrkan i vuxen ålder ser hon som utvecklande. Vid närmare eftertanke ser Gunilla både den kommunala musikskolan och kyrkan som två utvecklande ställen.

För den personliga utvecklingen tror hon också att kyrkan haft betydelse även om hon inte har tänkt på det. Även Gunilla pekar på scenvanan och att stå framför folk. Beståndsdelar där kyrkan haft en stor påverkan men som man inte tänker så mycket på. Här talar Gunilla om mötena med så många människor samt förmånen att få sjunga solo inför en församling som bidragande orsaker till den personliga utvecklingen. Gunilla tror att hon hade sysslat med musik även om kyrkan inte hade funnits där. ”Men, det jag känner väldigt starkt inom mig, det är att musiken är ett livsbehov”. Hon känner sig tom när hon inte får hålla på med sång och musik. Det är ett inre behov som växt sig väldigt starkt.

5.2.8 Helena

Helena säger att kyrkan bjöd in henne att delta i en konsert som 17-åring. Detta var starten till hennes musikaliska engagemang i kyrkan och hon upplevde att det var musiken som lockade henne till detta engagemang.

Det som utvecklats Helena mest har varit genom att umgås med andra musiker samt vandrigen med Gud, som hon anser utvecklar en både som människa och som musiker. Helena anser att den lokala församlingen inte haft så stor påverkan mer än att övningen gett färdighet vilket i sin tur kommit ur det stora engagemanget i gudstjänstlivet. Hon upplever därför inte att den är kyrkan i sig som utvecklats henne musikaliskt utan snarare livet med Jesus och andra systrar och bröder. ”Gud vill utveckla en större mognad och äkthet i våra liv som förhoppningsvis påverkar vårt musikaliska uttryck till det bättre”.

5.3 Musikledarnas tankar kring läroprocesser

Vi vill i följande text redovisa för svarspersonernas egna tankar kring läroprocesser i EFS musikverksamhet samt likheter med och skillnader från institutionell musikutbildning. Här redovisas svaren från frågorna sju till åtta.

7. Hur tänker du kring ”musikaliska fakta” som förmedlades genom den institutionella musikutbildningen jämfört med centrala kvaliteter i kyrkans musikliv?
8. Hur tänker du kring pedagogiken, dvs. hur kunskap förmedlas, vid jämförelse mellan den institutionella musikutbildningen och kyrkans musikliv?

5.3.1 Anna

Anna talar om skillnader mellan institutionell musikutbildning och kyrkans verksamhet. Den institutionella musikutbildningen beskriver hon som en verksamhet med ett syfte och ett mål, och det är att bli bättre på det man gör. Hon tycker dock inte att det är så konstigt eftersom man i det fallet går en utbildning som har som mål att man ska utvecklas musikaliskt. Detta kan vara mer kravfyllt, menar Anna, än musikverksamheten i kyrkan där man ”inte strävar efter att bli så bra som möjligt utan istället att kanske ha så roligt som möjligt och att man för stunden gör vad man kan med de förutsättningar som man har”. Hon beskriver det som en värld där man mer tänker: det blir vad det blir. Syftet är då att ha roligt och att förmedla ett budskap. I sin egen utbildning ser hon att man i söndagsskolan lärde sig sånger genom lek och att hon i musikskolan i stället till exempel ”tragglade” skalor. Hon säger sig dock vara medveten om att man i musikskolan nu också använder sig av lek i olika pedagogiska metoder. Pedagogiken i kyrkan såg hon som omedvetet friare och lättsammare. ”Man analyserade inte så mycket utan tänkte först och främst på att alla skulle vara med och hur bra det var när man gjorde något tillsammans.”

5.3.2 Björn

Björn beskriver att skillnaden mellan kyrkans musikverksamhet och utbildningen han går nu är att man i kyrkan mer utgår från budskapet i texten. Han säger själv att man inte ställer ”samma krav i kyrklig miljö att det ska vara vetenskapligt vattentätt, det som förmedlas”. När han i kyrkomusikerutbildningen själv jobbar med liturgisk orgel drar han paralleller till vardagen som kyrkomusiker. Han jobbar intensivt med budskapet och texterna, och när han spelar en psalm gör han det för att det passar in i sammanhanget. I skolan har man i diskussionerna en helt annan infallsvinkel, som för Björn också är berikande. Han ser också en skillnad mellan pedagogiken han lärt sig i utbildningen och erfarenheter från vad han kallar ”fotfolket” i församlingens verksamhet. I de två pedagogutbildningar han har säger han sig inte alltid fått så mycket matnyttigt utan det är när man kommer ut i verkligheten som man lär sig. Generellt tycker han att många av pedagogerna i församlingen intuitivt vet hur de ska handskas som pedagoger och att det går bra för att man snabbt skaffar sig erfarenhet.

5.3.3 Cecilia

Cecilia ser också att det är en skillnad mellan den akademiska världen och det vardagliga arbetet i församlingen. Högskoleutbildningen var mer historiskt inriktad med undervisning i det klassiska, det traditionella och det gamla. ”På musikskolan sjöng vi mycket liturgisk och gregoriansk musik. Körmusiken vi ledde var gamla 1800-1900-talskompositioner, riktigt svåra verk i fyra stämmor. Sedan när man kommer ut till Agda och co. så funkar det inte riktigt där” beskriver hon. Man undervisade inte i det nära, enkla och praktiska. Gospel, som Cecilia tycker är en stor del av kyrkans musikverksamhet var det väldigt lite av under utbildningen. Hon tycker att musikutbildningen skulle behöva gå ner till en enklare nivå. Rent kunskapsmässigt var det nyttigt med en svårare nivå, men hon tyckte sig inte få med sig så många praktiska uppslag som fungerar i de olika plan som finns i verkligheten. Kantorsutbildningen på folkhögskolan såg hon dock som mer knuten till verkligheten än organistutbildningen.

5.3.4 Daniella

För Daniella är en budskapet en viktig del av det som lärs ut i kyrkans verksamhet. Det kristna budskapet är grunden i musicerandet. I kyrkan behöver man inte heller tillhöra eliten. I och för sig, säger hon, behöver man inte alltid det i den institutionella verksamheten heller. Det med att vilja förmedla budskap ser hon inte heller vara enbart kyrkans medel. Oavsätt vad man spelar och sjunger så finns ett budskap som man vill nå ut med, menar Daniella. Det finns enligt henne nog fler likheter än olikheter mellan kyrkans musikverksamhet och den institutionella musikutbildningen. Kanske får fler vara med i kyrkan säger Daniella och påpekar att det i sig är ett budskap, att alla får vara med.

5.3.5 Edvard

Edwards erfarenhet, från tiden han höll på som mest, är att kyrkan arbetade utifrån det traditionella, att lära sig noter. Han är medveten om att det idag finns andra arbetssätt också, som till exempel Suzuki-metoden, men tror ändå att det traditionella sättet fortfarande är det vanliga i musikskolorna. Han tror att de lärde deltagarna att spela instrument på samma sätt som man gör i musikskolorna. Han tror dock att det är en lite ”friare form” på undervisningen i kyrkan. Kanske är det en annan social atmosfär. Egentligen tror han ändå inte att skillnaden är så stor då ”musiken i sig gör att man har någonting gemensamt att samlas kring och det förenar ju”. Han säger sig dock ha svårt att bedöma detta.

5.3.6 Frida

Frida kunde, när hon gick sin musikutbildning, se att det fanns vissa självklara delar som de som kom från kyrkliga miljöer hade med sig. Ett exempel var att man som aktiv i kyrkan sjunger väldigt mycket medan andra, som kunde vara mycket bra musiker, aldrig hade behövt sjunga. En annan sak är att det är stor chans att man, om man spelar ett ackordsinstrument, i kyrkan har lärt sig ackompanjera, ett bruksspel, medan det på musikhögskolan kunde finnas duktiga pianister som aldrig hade ackompanjerat. Detta var tankar som hon haft, men hon säger att detta inte kan ses generellt, men som tendenser. Tendenser av att man i kyrkans

musikverksamhet använde musik mer än att bara spela ett instrument bra. Hon säger: ”...alltså att den här brukssidan av det kunde man känna att man hade... att många av oss som hade varit engagerade i kyrkligt musikliv hade större användning för musik, och prövat på mer, att göra mer utanför att bara att spela ett instrument bra”.

Pedagogiskt ser Frida det som ett gratis meddela att kunna använda budskapet för att få fram det man vill som ledare. Hon betonar att ett körarbete utan detta dock inte behöver vara mindre värt för det. Hur det ser ut beror nog, enligt Frida, mycket på pedagogen.

5.3.7 Gunilla

För Gunilla var det i musikskolan som hon lärde sig noter och teknik med att sjunga. I och med kyrkan läggs en annan dimension på musiken genom tron. För henne är det detta som är det viktiga och det blir en skillnad när man får sjunga om och till något man tror på. Undervisningen i musikskolan ser hon som mer strukturerad och att man går snabbare framåt. I kyrkan är det en lättsammare och långsammare nivå. Hon tror att detta beror på att det är lekmän som leder musikverksamheten i församlingarna. I de församlingar där musikverksamheten leds av yrkesmusiker är det kanske, enligt Gunilla, mer lika de institutionella musikutbildningarna.

5.3.8 Helena

Då Helena aldrig har gått någon institutionell musikutbildning anser hon sig inte ha något att jämföra med och har därför svårt att svara på dessa frågor.

5.4 Musikens funktion i kyrkans verksamhet

Frågan som ställts musikens funktion är:

9. Vad anser du vara kyrkans absolut viktigaste uppgift med musikverksamheten?

5.4.1 Anna

Anna anser att kyrkans absolut viktigaste uppgift med sin musikverksamhet är att nå ut till människor med det kristna budskapet. Hon anser då att musiken är ett bra redskap för att få vetskap om budskapet. Det är också viktigt att bjuda in människor till den kyrkliga gemenskapen och då framför allt till människor som inte annars är med i kyrkans verksamhet. Här ligger, enligt Anna, tyngdpunkten på att bjuda in till någonting man gör tillsammans i en social gemenskap. ”Oavsett vad ni eller vi tror på så vill vi att ni ska vara med i musikärbetet och att man uppmuntrar till deltagande”. För Anna har musiken blivit ett bra sätt att tala om sin kristna tro inför andra. Till exempel på sin arbetsplats, där det är lättare att komma in på sin personliga tro om man kommer till att prata om den gospelkör som hon deltar i. Anna säger att: musik är något som alla tycker om och som alltid går hem. Det blir därför ett bra sätt att kommunicera med folk.

5.4.2 Björn

För Björn är musikens viktigaste uppgift inom kyrkan att kanalisera människors behov av känslouttryck i förhållande till Gud, varandra och till sig själv. Då blir kyrkans roll att på

något sätt ge människor möjlighet att ge uttryck för detta rent musikaliskt. Björn talar också om kyrkans musikliv som en viktig bit i berikandet av kulturarvet. Att länka ihop nutid med historia då han tror att alla, mer eller mindre, har ett behov av att känna att man hör ihop med sina förfäder men även att man hör ihop med den tiden efter livet. ”Kyrkan har också en uppgift att fånga upp musikaliska talanger och att fånga upp ett brett behov av att musicera även om man inte är så religiöst intresserad”.

5.4.3 Cecilia

Cecilia ser musiken som en länk mellan texter och budskap. Musiken behövs för att förmedla budskapet och är en väldigt viktig del av kyrkans musikverksamhet samtidigt som Cecilia anser att musiken inte får ta så stor plats i besittning så andra delar av verksamheten hamnar i skymundan. Avslutningsvis tro Cecilia att ”om något är hotat inom kyrkan vad gäller arbete så tror jag musiken är det sista som ryker”.

5.4.4 Daniella

Daniella ser kyrkan som ett forum för alla, oberoende om man är nybörjare eller professionell, att musicera tillsammans. Kyrkan ska kunna erbjuda de sammanhang där alla får vara med. ”Alla ska ges utrymme att uttrycka sig oberoende av vilken nivå man befinner sig på”. Även Daniella anser att musiken är en viktig bärare av det kristna budskapet då den har en otroligt stor evangeliserande kraft. Samarbetet med andra människor och att ges möjlighet att uttrycka sin kristna tro är, enligt Daniella, viktiga beståndsdelar i kyrkans musikverksamhet.

5.4.5 Edvard

Först och främst anser Edvard att musiken representerar kyrkan som en stilla och trygg plats där man kan finna tillit. Sen anser han att kyrkans musikverksamhet ska skapa en gemenskap där man gör saker och ting tillsammans. Han ser tillbaka på en kyrka som satsat mycket på körverksamhet och det har inte varit något fel i det men han har saknat den instrumentala delen och tyckt att kyrkan borde ha lagt större energi på denna.

5.4.6 Frida

Frida ser musiken som livsnödvändig i kyrkan. Hon ser musiken som en gåva till oss att njuta och förvalta. Den viktigaste funktionen i kyrkans musikliv är att den samlar och förenar människor. Frida talar om svårigheten att samla människor och att få dem att engagera sig i kyrkan. Däremot är det betydligt lättare, anser hon, att samla människor i en musikaktivitet ett par timmar i vecka från det att de är tre år till det att de dör. Musiken förmedlar en sammanhållning och är enligt Frida den bästa verksamhet som finns. Förutom dessa två viktiga delar i musikverksamheten så ger musiksamlingarna något både musikaliskt och andligt. Andligt i form av en konsert eller körövning där man får tala om musikens budskap. Ett budskap som i en sångtext eller melodi kan stanna kvar hos en under hela livet.

5.4.7 Gunilla

Gunilla ser kyrkan som en plats där man i en social gemenskap ska få sjunga om sin tro. Att sträva efter en gemenskap med andra och med Gud genom musiken men hon säger samtidigt att det säkerligen kan vara väldigt olika från kyrka till kyrka. Eftersom musiken tilltalar så många människor så tror hon mer på musiken än det talade ordet. Gunilla ser musik som evangeliets budbärare och att människor blir tillfredställda genom sången och musiken. Sen ser Gunilla att musiken, på ett mer personligt plan, tillfredställer människors behov av att musicera och att möta Gud genom musiken. Hon avslutar med att säga att både ordet och musiken tilltalar många människor men att musiken nog alltid kommer att tilltala fler eftersom det är en uttrycksform som alla människor kan ta till sig.

5.4.8 Helena

Enligt Helena är gud det centrala inom kyrkan och i musiken tillber och lovsjunger vi honom. Musiken används som ett uttryckssätt för tillbedjan och tack. Kyrkans uppgift med musiklivet är också att förmedla budskapen om gud till människor. Att berätta om gud som vill ge oss tröst och hopp, styrka och mod till att leva ett andligt rikt liv. Till sist nämner Helena att musiken också har en uppgift i att skapa en miljö där musiker och få känna sig välkomna att tjäna med sina gåvor och utveckla sin unika musikalitet som de bär inom sig.

6. ANALYS

Analysen delas inte upp efter svarspersonerna utan väver samman alla svar. Detta för att på ett tydligare sätt kunna koppla svaren till studiens frågeställningar.

- Vad anser musikledarna att engagemanget i kyrkan har haft för betydelse för den egna musikaliska läroprocessen?
- Vad anser musikledarna om innehåll och arbetssätt i formell musikutbildning jämfört med kyrkans informella läromiljö?
- Vad ser musikledarna som musikens viktigaste uppgifter i kyrkliga sammanhang?

Analysen utgår ifrån frågeställningarna och kopplar svaren från intervjuerna till den litteratur som tagits upp tidigare.

6.1 Vad anser musikledarna att engagemanget i kyrkan har haft för betydelse för den egna musikaliska läroprocessen?

Av de svar vi fått ser vi att mycket av musikverksamheten i EFS upplevs som en social gemenskap. En gemenskap som många av de tillfrågade har vuxit in i. De har följt med sina föräldrar och syskon till kyrkan och på så sätt ”skolats in” i det sammanhanget. Ser man till det som beskrivs utifrån det sociokulturella perspektivet kan vi här se att detta är en av de saker man lär sig, att ingå i ett sammanhang, genom att på ett naturligt sätt röra sig från kontextens periferi till dess mitt och på grund av det lära sig att ingå i det sociala sammanhanget.³⁸ Med detta följer alla de förmågor och kunskaper som ligger i denna kulturella kontext.

En av de saker som verkar premieras är att ha en bredd i sitt musikaliska kunnande, dels instrumentala kunskaper och dels genrekunskaper. Orsaken till detta kan vi också se är social. Som aktiv i musikverksamheten skulle du lära dig spela ett instrument för att kunna ingå i en orkester, eller kunna ackompanjera för att kunna spela tillsammans med andra. Frida säger till exempel att ”folk från kyrkan hade större användning för musik, provat på mer”. Även det som beskrivs om sång, att alla kan sjunga, ingår i detta. I församlingen sjunger gudstjänstbesökaren tillsammans med övriga församlingen och detta är en del av det sociala samspelet.

Några har påpekat att de uppmuntrats att ingå i olika sammanhang. Genom detta breddar man som musiker enligt sociokulturella perspektivet sina kunskaper ytterligare.³⁹ I mötet med andra musiker breddar man sitt musikintresse samt intresse för olika musikaliska genrer. Edvard beskrev det som att ”man mognar som människa, man mognar musikaliskt”. En annan kunskap som beskrivs utifrån detta sammanhang, men som sades var en kunskap man som medverkande inte alltid tänker på, är förmågan att stå framför folk. Frida och

³⁸ Claesson 2002, sid. 29-30

³⁹ Dhyste, 2003 sid. 44

Gunilla beskriver det kyrkliga sammanhanget som en naturlig arena att framföra sin musik på. Detta bidrar enligt Gunilla till den personliga utvecklingen. Att i dessa sammanhang ha fått utlopp för sin kreativitet har stått för mycket av den personliga utvecklingen, ”att man har kunnat få utlopp för det kreativa man kanske hade inom sig”.

Musikverksamheten ses för många som ett sammanhang där man som musiker inte riktigt utvecklar sin spetskompetens. I stället är det för några ett ställe som har utvecklat bredden och för andra ett sammanhang som underhåller kompetens man som musiker kanske fått på musikskolan. För några ledare i EFS musikverksamhet var det självklart att utnyttja den resurs som fanns på musikskolan. Björn beskriver att kyrkan gav baskunskaper, som ”musikaliska näringsämnen”. För många gav detta en känsla av att musikverksamheten i EFS var lite friare. De beskriver den som mindre strikt och inte målstyrd. I kyrkan ”musicerar man för stunden”. Fokus är att alla får vara med, att ha roligt, och ha roligt tillsammans. Genom att ha fått testa har man lärt sig att man kan och duger som den man är även om man inte har hela den kompetens som egentligen krävs, ”man har skolats in i ett tankesätt att man är bra som man är”. Detta skänker för deltagarna ett lugn och en vetskap om att det jag kan är bra, det väcker en ”jag-kan-känsla”. Dels att, som någon beskriver det, känna sig betrodd och dels att få göra det man kan och utvecklas i en arena där det primära målet inte är att hela tiden utvecklas utan att ha roligt.

Detta betyder inte att det inte finns utrymme för utmaningar. Frida beskriver sammanhang där hon blivit utmanad av sina ledare genom att någon gång få ta hand om dirigering av kör och orkester, något som varit värdefullt för henne. Att ha fått känna att hon är betrodd och att ha fått ta visst ansvar har stärkt hennes ”jag-kan-känsla”.

6.2 Vad anser musikledarna om innehåll och arbetsätt i formell musikutbildning jämfört med kyrkans informella läromiljö?

Redan för över hundra år sedan såg pedagogen John Dewey hur kunskap blev till i ett socialt sammanhang. Dewey betonar att kunskap skapas genom aktivitet vilket är en pedagogik som EFS anammat.⁴⁰ Samtliga av våra svarspersoner talar om EFS som en plats med ett rikt musikliv för alla åldrar. EFS har alltid erbjudit och inbjudit till verksamheter så som barn- och ungdomskörer, orkestrar, solistframträdanden barnrytmik etcetera. Björn berättar hur han växt upp i en kyrklig kontext och fått kyrkans aktiviteter som en naturlig del av sitt liv.

Dewey talar också om kunskapsskapande genom deltagande.⁴¹ Våra svarspersoner har alla, mer eller mindre, haft ett tydligt deltagande i EFS verksamheter. Många såg detta deltagande som en självklarhet. Frida säger att ”båda föräldrarna var engagerade som ledare för orkester och barnkör i EFS-föreningen och det var självklart att vara med”. Likaså pekar Anna på vikten av att bjuda in människor till den kyrkliga gemenskapen och då framför allt till människor som inte annars är med i kyrkans verksamhet. Här ligger, enligt Anna, tyngdpunkten på att bjuda in till någonting man gör tillsammans i en social gemenskap.

⁴⁰ Dhyste, 2003, sid. 32.

⁴¹ Dhyste, 2003, sid. 31.

Dewey tar som sista punkt upp handling som starkt kunskapsskapande. Ur dessa tre punkter, aktivitet, deltagande och handling, har Dewey format uttrycket ”learning by doing”.⁴² Frida har fått erfara den positiva uppmuntran att ha roligt med musiken. Enligt Frida var det inte kyrkan som stod för inspirationen till det dagliga övandet och tankarna om att bli en duktig virtuos. Kyrkan stod istället för glädjen i att använda musik och där anser Frida att kyrkan var en verklig grogrund. Dewey anser att handling och lärande är nära sammankopplat och där ser man ursprunget till uttrycket ”learning by doing” som är ”learning to do by knowing and to know by doing”.⁴³ Med dessa uttryck av Dewey, om att lära genom handling, kan man se hur kyrkan lär genom handling ur ett sociokulturellt perspektiv.

Edvard talar om sina erfarenheter av att EFS hade en lite friare form på undervisningen. Han tror kanske att det råder en annan social atmosfär inom kyrkans musikundervisning. Även Anna talar om sina erfarenheter av kyrkans pedagogik som omedvetet friare och lättsammare än institutionell musikutbildning. Man analyserar inte så mycket utan fokuserar på att alla skulle vara med och hur bra det var när man gjorde saker tillsammans. EFS har, enligt Frida, inbjudit till aktiviteter som givit en grundläggande musikalitet i form av sångvana och förmågan att behärska ett bruksinstrument.

Här ser vi tydligt att EFS musikverksamhet i stort sett skett i en social miljö där utövandet av musik bygger på att göra någonting tillsammans. Precis som att man lär sig i en social miljö så talar också några av våra svars personer om att de lärde sig att spela ett instrument för att kunna ingå i den sociala gemenskapen, som till exempel orkestern. Detta vittnar Anna om då hon, förutom pianoundervisning, även tidigt fick lära sig spela instrument som passade den lokala EFS blåsorkester. Dhyste skriver i boken *Dialog, samspel och lärande* att centrala delar i det sociokulturella sättet att lära sig bland annat bygger på att delta samt genom samspel med andra i olika aktiviteter. Lärandet sker i en balans mellan det sociala samspelet med andra och det individuella. Den sociala kontext man befinner sig i får således en stor betydelse för vad och hur man lär sig. Som människa är man alltid del av ett kulturellt sammanhang som påverkar det vi lär oss. Genom att delta i EFS musikverksamhet breddas således lärandet eftersom stor vikt läggs vid den sociala miljön. Dhyste avslutar detta avsnitt med att man lär sig hela tiden oavsett var man är och vad man än gör.⁴⁴

Genom att delta i en aktivitet lagrar vår hjärna en stor mängd intryck om hur saker och ting fungerar. Denna, helt omedvetna kunskap, bildar enligt Michael Polanyi, ”tyst kunskap”. Polanyis begrepp ”tyst kunskap” har fått beskriva att all kunskap är integrerad med den egna individen och är därför personligt förankrad. I Polanyis sätt att tänka beskriver hur människan använder hjärnan för att lagra en mängd data som vi är helt omedvetna om, även kallad ”tyst kunskap”. Data som gör att vi med visuella intryck kan sammanlänka den tysta kunskapen med intryck och sedermera utveckla kunskap i ämnet. Genom att samla en mängd intryck och data i hjärnan, från den lägerverksamhet som Edvard själv deltagit i, bildas en mängd tyst kunskap. Detta utvecklas sedan till kunskap genom uppmuntran från EFS att själv anordna

⁴² Dhyste, 2003, sid. 120.

⁴³ Dhyste, 2003, sid. 120.

⁴⁴ Dhyste, 2003, sid. 31-32, 34, 44, 46.

lägerverksamhet. Den omedvetna tysta kunskapen flätas ihop med det visualiserbara och bildar kunskap.⁴⁵

Enligt Bengt Molander används det tre huvudteorier inom begreppet tyst kunskap. Den första teorin talar om skillnaden mellan en beskrivning och det beskrivna. ”En beskrivning av något är inte identisk med det beskrivna.”⁴⁶ Med detta innebär att man inte kan förklara en handling i enbart ord utan behöver även kompletteras med en demonstration av proceduren. Här kan man dra tydliga paralleller med Fridas begränsade erfarenheter av körledning när hon var ung. De enda kunskaperna hon besatt var av att se sin egen körledare dirigera. Utifrån dessa förutsättningar utmanades hon som körledare och fick koppla ihop den tysta kunskapen med den, med ord och uppmaningar, beskrivna kunskapen. Allt detta för att hon skulle kunna skapa egen kunskap inom körledarrollen.⁴⁷

6.3 Vad ser musikedarna som musikens viktigaste uppgifter i kyrkliga sammanhang?

Då resultaten från musiksamordnaren visar att det varken finns målbeskrivningar eller styrdokument känns det relevant att ställa frågan hur det kan komma sig att musikverksamheten ändå verkar vara så betydande för de personer vi varit i kontakt med och hur svaren i så många fall är så lika? Möjligen kan det vara så att de vi pratat med har erfarenheter från den tid då det fanns musikkonsulenter med gemensamma målbeskrivningar. Ser man historiskt så har dock musik alltid varit en stor del av den kristna gemenskapen. Det har alltid musicerats. Sätten det har skett på och vilken syn man har haft på musikens funktion har dock varierat. I den litteratur vi läst har vi sett att man kan dela in synen på musik i den kristna verksamheten. I jämförelse med våra intervjuer ser vi att alla dessa tre synsätt avspeglas även i dag. Det första sättet att se på användandet av musik ser vi mönster av från Gamla testamentet, där sångare och musiker i templet sjöng och spelade för att avspegla guds skönhet och för att ära gud.⁴⁸ Både texter vi läst och personer vi tillfrågat beskriver att vi har av Gud blivit uppmanade att använda våra gåvor och ära honom med musik. Frida ser musiken som livsnödvändig i kyrkan, som en gåva till oss att njuta och förvalta. Helena säger till exempel att det för henne är viktigt att använda musiken som ett uttryckssätt för tillbedjan, lovsång och tack.

Många av svarspersonerna i vår undersökning talar om att med musiken förmedla ett budskap, alltså att förmedla en bild av Gud genom sång och musik. Daniella anser att musiken är en viktig bärare av det kristna budskapet med sin stora evangeliserande kraft. Sången och musiken används som ett medel som, för några, kan vara lättare att ta till sig än enbart ord. Cecilia beskriver musiken som en länk mellan texter och budskap. Detta ansluter till det Elisabeth Edström säger i artikeln från Kyrkans tidning om musiken som ett språk som man bäst hör eller kan tala till Gud på, ett direkt språk som inte behöver vara intellektuellt, ett språk som lättare uttrycker känslor. Johannes Johansson säger i samma tidskrift att musiken har en förmåga att skapa en annan sorts förståelse, ett redskap att förstå världen och oss själva

⁴⁵ Lagerström 2003, sid. 44

⁴⁶ Molander 1996, sid. 210.

⁴⁷ Molander, 1996, sid. 213

⁴⁸ Tobin, 2001, sid. 26-27

med⁴⁹. Detta tyder på en enighet i att musik, för många, kan vara ett mera lättillgängligt språk, som talar till flera sinnen. Andra tider har det blivit viktigare med musik som en del av relationen med Gud, vandrigen med Jesus. För Björn är musikens viktigaste uppgift inom kyrkan att kanalisera människors behov av känslouttryck i förhållande till Gud, varandra och till sig själv. Gunilla berättar om saknaden av att få sjunga om det hon tror på under tider då hon sjungit i andra köror. Musik ses som ett sätt att bära med sig budskapet genom vardagen. Även detta är tankar som funnits genom historien.⁵⁰

En annan aspekt som kommit fram i vår undersökning handlar återigen om det sociala. Frida säger att den viktigaste funktionen i kyrkans musikliv är att den samlar och förenar människor. Anna säger att musik är något som alla tycker om och det går alltid hem. Det är ett bra sätt att kommunicera med folk på. Hon menar också att ett viktigt syfte är att bjuda in i gemenskapen. ”Oavsett vad ni eller vi tror på så vill vi att ni ska vara med i musikarbetet och att man uppmuntrar till deltagande”

Musik ses för många som en självklarhet i kyrkan. Anledningen till att det finns ett sådant rikt musikliv i EFS, och i många andra kyrkor kan således vara för att det är en del av den kristna kontexten och har så varit genom hela historien. För några ses det som något näst intill orubbligt. Cecilia säger ”om något är hotat inom kyrkan vad gäller arbete så tror jag musiken är det sista som ryker”.

⁴⁹ Maria Winterstrid, *Musiken öppnar våra sinnen*, Kyrkans tidning, 2001, nr 49

⁵⁰ Tobin, 2001, sid. 113

7. METODREFLEKTION

I *Metodpraktikan* står det att ett lämpligt antal informanter i en samtalsintervju kan anses vara ca tio personer. Det är ett antal som av erfarenhet kan räcka för att generera intressanta svar om urvalet av personer är väl genomtänkt⁵¹. Av praktiska orsaker lyckades vi, trots upprepade försök, inte att nå upp till det målet under undersökningsperioden. Då hela undersökningsgruppen inte är så många anser vi ändå att det vi åstadkommit är nog för att resultatet kan visa på mönster. Någon generalisering går dock ej att göra.

Vår ambition var att träffa de personer vi tänkt intervju för att vi trodde att det skulle generera större resultat om vi hade intervjun ansikte mot ansikte. Vi insåg att detta inte var praktiskt möjligt om vi skulle hinna på den utsatta tiden därmed gjordes en stor del av intervjuerna istället per telefon. Vi såg dock ingen större skillnad på de olika sätten. Vi kunde inte se att det ena sättet gav mer ingående resultat än det andra. Inte heller längden visade sig olika i de båda sätten. Den enda avvikande skillnaden såg vi på en intervju som vi valde att göra via nätet. Svaren blev då betydligt mindre ingående.

Då frågorna handlar om de intervjuades egna tankar och åsikter finner vi resultaten som pålitliga. Det finns dock en risk att personerna valt att uttrycka sig på det sätt de gjort på grund av att de vetat att vi som gör undersökningen finns med i sammanhanget vi pratar om. Esaiasson m.fl skriver i *Metodpraktikan* om svårigheten att hålla vetenskaplig distans till personer man har en relation till.⁵² Eventuellt hade svaren sett annorlunda ut om vi inte hade varit införstådda i diskursen musikverksamhet i EFS. En möjlighet är att svaren kunde ha blivit mer informerande och att svarspersonerna inte tagit för givet att vi redan vet vad de tänker omkring vissa frågor, som risken kan vara i detta fall. En annan skillnad som skulle kunna ha blivit är om svaren i så fall hade blivit mer allmänna och inte interna, som det också finns en risk för.

⁵¹ Esaiasson m. fl., 2007, sid. 292

⁵² Esaiasson m.fl., 2007, sid. 292

8. SLUTDISKUSSION

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att EFS har haft en avgörande roll för våra intervjupersoners val att såväl börja som att fortsätta musicera. Då många har vuxit in i en kyrklig kontext, via sina föräldrar, har EFS musikverksamhet varit det naturliga engagemanget och för några också det enda engagemanget. Svårigheten kan då ligga i att våra intervjupersoner har mindre erfarenheter av musikverksamhet från andra kyrkor. Eftersom vår studie inte avser vara generaliserbar utan bara ge en indikation på gemensamma tendenser så vill vi inte tala om hur någonting *är* utan endast om hur någonting *kan vara*. Trots detta ser vi tydligt gemensamma riktningar som inte kan bortses ifrån.

Vi kan konstatera att våra intervjupersoner talar om en tydlig gemenskap i samma andetag som de talar om EFS. Musicerandet sker i en klar sociokulturell miljö där alla hälsas välkomna och uppmuntras att delta. Texter om det sociokulturella perspektivet talar om hur man skolas in i ett sammanhang genom att hela tiden röra sig från kontextens periferi till dess mitt. Med hjälp av den ”tysta kunskapen” har man omedvetet skaffat sig information om olika företeelser som man med hjälp av visuella intryck skapar konkret kunskap. Genom sitt engagemang lär man sig ingå i detta sociala sammanhang och väver ihop den tidigare tysta kunskapen med erfarenheter ur den aktuella kontexten och bildar därmed konkret kunskap. Den omedvetna tysta kunskapen flätas ihop med det visualiserbara och bildar kunskap.⁵³

EFS har enligt våra intervjupersoner premierat ett brett musikaliskt kunnande och har därför fostrat både instrumentalister och bruksmusiker men också en kombination. För att kunna ingå i kyrkans blåsorkester uppmuntrades man att börja spela ett blåsinstrument. Detta även om man redan var till exempel pianist och sångare. Detta för att kunna ingå i även blåsorkesterns sociala gemenskap. Här talar några av våra intervjupersoner om musikerna från kyrkan som erfarna musiker. De visste vad musiken kunde användas till och hade ofta stor erfarenhet av många olika musikaliska användningsområden. Detta kan ses som ett direkt resultat av att kyrkan uppmuntrat till en musikalisk bredd och ett stort engagemang. I och med denna stora musikaliska bredd och stora engagemang så talar också många av våra intervjupersoner om hur kyrkan varit en naturlig arena för scenframträdanden. Med ett rikt konsertliv har många av kyrkans musiker fostrats till en scenvana som många andra musikverksamheter utanför kyrkan saknar.

Vidare har det i studien framkommit att många uppskattat det fria musicerandet som erbjudits inom EFS. Många av intervjupersonerna har beskrivit musicerandet som mindre strikt och målstyrt. Fokus har legat på att ha roligt med musiken och att ha roligt tillsammans. Med detta har också tankesättet, man är bra som är, kommit och arbetat upp människors självkänsla. Det går därför att göra direkta återkomplingar med Schenks uttryck ”Jag-kan-känslan”. Denna känsla talar om att man som musiker behöver känna utmaning och men också att man känner att man kan klara det man gör, känna sig trygg.⁵⁴

John Dewey har etablerat uttrycket ”learning by doing” och menar att detta är någonting som är mycket tydligt kunskapsskapande. En direkt översättning av detta begrepp i EFS musikverksamhet skulle kunna vara ”lära genom deltagande”. EFS uppmuntran till deltagande

⁵³ Lagerström 2003, sid. 44

⁵⁴ Schenk, 2000, sid. 54-55

har för många av våra intervjupersoner visat sig vara starkt förknippat med kunskapsskapande. Du lär genom ditt deltagande i musikverksamheten.

Trots avsaknaden av målbeskrivningar för EFS på riksnivå så ser vi tydligt att de enskilda EFS-föreningarna har ett ganska likriktat arbete. Det har tidigare funnits målbeskrivningar för EFS musikverksamhet och kanske är detta svaret på det likriktade arbetet. Vägas in kan även den historiska aspekten av musikverksamheten. Musiken har alltid funnits som en stor del av EFS verksamhet och kan med åren samt med tidigare målbeskrivningar har formats till ett gemensamt arbetssätt. Kyrkan har, enligt intervjupersonerna, till uppgift att förmedla Guds budskap och i detta arbete har musiken alltid varit en viktig budbärare. Sången och musiken används som ett medel som då för några kan vara lättare att ta till sig än enbart ord.

8.1 Framtida forskningsuppslag

Då denna studie fokuserat på musikens inverkan på människor som är musikaliskt aktiva i kontexten av EFS hade det varit intressant att göra en jämförande studie i en annan kontext. En sådan kontext skulle kunna vara ett annat kyrkligt samfund men även en kontext helt utanför kyrkans sammanhang, så som studieförbund och ungdomsorganisationer. Det skulle även vara intressant att jämföra musikverksamheten i olika kyrkliga samfund med den verksamhet som bedrivs på musikskola/kulturskola samt att se om man på musikskola/kulturskola kan göra liknande analys som den vi har gjort. Utöver detta skulle man även kunna undersöka hur musikverksamheten i de olika kyrkliga samfund och de institutionella musikutbildningarna kan komplettera varandra. Dels för att bredda bilden av den egna musikaliska utvecklingen och av de sammanhang man lär sig musik i.

8.2 Sammanfattande slutdiskussion

Vi kan i denna studie konstatera att EFS har haft stor inverkan på svarspersonerna i deras val att börja samt fortsätta musicera. Svarspersonerna har till stor del vuxit in i den kyrkliga kontexten och har därför sett den som en naturlig del av deras liv samt musikaliska utveckling. Vi kan tydligt se att EFS har förmedlat en uppmuntrande miljö där mycket av lärandet sker i mötet med andra. Att känna sina medmusikanter och att få musicera i en trygg och uppmuntrande miljö har gett framgång i sin egen musikaliska utveckling. Vad EFS förmedlar för kunskap i sin musikverksamhet kan därför kopplas direkt till att musicera i en uppmuntrande gemenskap.

Vad och hur kunskapen förmedlas i EFS musikverksamhet tenderar att överbrygga varandra och det är därför svårt att dra vattentäta skott mellan dessa två frågeställningar. Huvuddragen för hur kunskapen förmedlas hittar vi inom det sociokulturella perspektivet. Kunskapen uppkommer i den sociala gemenskapen. Svarspersonerna talar om EFS som en plats med ett rikt musikliv för alla åldrar och där alla är välkomna. Här ligger, enligt några av svarspersonerna, tyngdpunkten på att bjuda in till en verksamhet som sker tillsammans i en öppen och social gemenskap. En observation från svarspersonerna är att man inom EFS musikverksamhet har bjudit in till aktiviteter som genomförts tillsammans med andra och därmed givit en stor musikalisk grundkunskap.

Det har i denna studie framkommit att det idag inte existerar några gemensamt utarbetade styrdokument och/eller målbeskrivningar för EFS musikverksamhet. Detta till trots har många svarspersoner svarat snarlikt varandra och vi ser tydliga likheter i deras uppfattningar och erfarenheter av EFS musikverksamhet. Då flera av de aktuella svarspersonerna har erfarenheter av EFS musikverksamhet sedan den tid då det fanns anställda musikkonsulenter på distriktsnivå kan de, då rådande, målbeskrivningarna ha haft del i det snarlika upplägg som även idag råder inom EFS. Att musiken har en stor del i den kristna gemenskapen tror många av våra svarspersoner beror på den evangeliska kraft som ligger i musiken. Den talar till människor på ett annat sätt än bara ord kan göra. Det är också ett sätt för den enskilde att hålla kontakten med Gud.

8.3 Pedagogisk reflektion

Kan vi som blivande pedagoger dra nytta av denna studie även om vi inte ämnar arbeta inom kyrkans verksamhet? Inom såväl den obligatoriska som den frivilliga skolan talas det ofta om att man som pedagog, tillsammans med eleverna, ska skapa lust till lärande. Denna lust anser vi återspeglas tydligt i EFS öppna klimat.

Daniella berättar om den uppmuntran hon fått från kyrkan i att använda sina gåvor vilket hon sett varit väldigt utvecklande. Vi är medvetna om att en obligatorisk skolgång inte enbart kan utföras utifrån elevens begåvning. Däremot är vi övertygade om att vi som pedagoger kan nå framgång i lärandet genom att eleven kan få ägna en del av sin skoltid åt ett eget intresse. Något som skapar en lust att även utföra de uppgifter som eleven har svårare för. Daniella berättar vidare om sin egen utveckling av att befinna sig i en kontext med mycket musik men även med väldigt duktiga medmusikanter. Här samarbetar musiker, nybörjare som professionella, i samma sammanhang vilket bidrar till stor inspiration. Vem skulle inte vilja utveckla ett eget intresse med hjälp av förebilder inom området? Det stora antalet duktiga musiker i sin förening upplever Daniella också har en stor inverkan på den egna utvecklingen. När vi ser tydliga framsteg och en stor utveckling stärker det inte bara oss själva inom det aktuella området utan även oss som personer. Här kan vi se likheter med engagerade lärare som kan entusiasmera och inspirera sina elever. För vissa elever kanske inte framgången sker automatiskt men med rätt inspiration och uppmuntran så finns det inget som säger att denne inte skulle kunna nå framgång.

För många av svarspersonerna är kyrkan en naturlig och stor del av deras liv, inte bara som barn utan även som vuxna. Att man som barn blir fostrad i kyrkan är kanske inte så konstigt om föräldrarna har ett engagemang där men vad är det som gör att man fortsätter sitt engagemang i kyrkan även i äldre år? Enligt Cecilia har kyrkan alltid uppmuntrat till musicerande och ledarskap och i detta ser man hur kyrkan har en stor omhändertagande omsorg om människor. Kyrkan blir ett personligt rekreationscenter som även uppmanar till användandet av sina gåvor, delaktighet och engagemang. Denna delaktighet och uppmuntran kan inte generaliseras även om vi dock har sett likriktade svar om uppmuntran och delaktighet i denna studie.

Vad hade hänt om man som pedagog hade plockat med sig dessa kvaliteter in i skolans värld? Vi anser att man aldrig kan generalisera över vare sig kyrkans eller skolans

pedagogiska upplägg. Vi är ändå övertygade om att mycket av pedagogiken i EFS, och även andra samfunds, musikverksamhet skulle gå att använda i skolan. Här tror vi på att engagemang och uppmuntran skulle hjälpa många människor att våga satsa och tro på sig själva, oavsett varifrån man hämtar denna inspiration. Elever i skolan behöver, precis som i EFS, känna en tillhörighet någonstans. Det borde vara en självklarhet att vi som människor ständigt uppmuntras att vara med då detta skulle kunna generera en självsäkerhet och tro på sig själv. Anna säger i intervjun att hon alltid vågat ta för sig i EFS verksamhet oavsett vilken nivå hon legat på. ”Man har skolats in i tankesättet att man är bra som man är.”

9. KÄLLFÖRTECKNING

9.1 Litteratur

Claesson, Silwa (2002) *Spår av teorier i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Dhyste, Olga (2003) *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter. Gilljam, Mikael. Oscarsson, Henrik & Wägnerud, Lena (2007) *Metodpraktikan*. Vällingby: Norstedts Juridik AB.

Jigsved, Camilla (1996) *Tyst kunskap hos musikläraren? En undersökning om verbala och icke-verbala metoder i instrumental musikundervisning*. Göteborg: Musikvetenskap 41-60 poäng, Göteborgs universitet.

Lagerström, Cecilia (2003) *Former för liv och teater*. Institutet för Scenkonst och tyst kunnande. Akademisk avhandling för filosofie doktorsexamen vid Stockholms Universitet. Hedemora: Gidlunds förlag.

Marton, Ference & Booth, Shirley (2000) *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Molander, Bengt (1996) *Kunskap i handling*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Rolf, Bertil (1995) *Profession, tradition och tyst kunskap*. Nora: Bokförlaget Nya Doxa.

Schenk, Robert (2000) *Spelrum - en metodikbok för sång och instrumentalpedagoger*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag.

Tobin, Henrik (2001) *Musiken i svenska kyrkans församlingar*. Uddevalla: Verbum.

9.2 Internet

EFS, http://www.efs.nu/portal/page?_pageid=53,38286&_dad=portal&_schema=PORTAL, 2008-12-22

9.3 Tidskrift

Kyrkans tidning, *Musiken öppnar våra sinnen*, Maria Winterstrid, 2008, nr 49

Intervjufrågor

Frågor ställda till musikledare kyrkan.

- 1. Beskriv din roll i kyrkans musikliv idag!**
- 2. Hur kommer det sig att du började musicera?**
- 3. Har du någon formell musikutbildning? Vilken?**
- 4. Hur vill du beskriva kyrkans roll i förhållande till att du började utöva musik/spela och sjunga?**
- 5. Hur vill du beskriva din musikaliska utveckling mot bakgrund av ditt engagemang i kyrkan?**
- 6. Hur ser du på relationen mellan din personliga utveckling (utöver musiken) och ditt musikaliska engagemang i kyrkan?**
- 7. Hur tänker du kring ”musikaliska fakta” som förmedlades genom den institutionella musikutbildningen jämfört med centrala kvaliteter i kyrkans musikliv?**
- 8. Hur tänker du kring pedagogiken, dvs. hur kunskap förmedlas, vid jämförelse mellan den institutionell musikutbildningen och kyrkans musikliv?**
- 9. Vad ser du vara kyrkans absolut viktigaste uppgift med musikverksamheten?**
Ge tre exempel